UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Verslaving na Angst:

De Invloed van Angst bij Adolescenten op de Ontwikkeling van Middelenmisbruik.

Carmen F. F. Keislair (5995310)

Bachelorthese Klinische Ontwikkelingspsychologie

Begeleider: Prof. dr. R.W.H.J. Wiers

Amsterdam, juni 2011

Inhoudsopgave

1. De invloed van angst bij adolescenten op de ontwikkeling van middelenmisbruik 4

2. Sociale angst en middelenmisbruik 7

3. Angststoornissen en middelenmisbruik 9

4. Comorbide angststoornissen en middelenmisbruik 12

5. Conclusie 14

6. Literatuurlijst 17

Abstract

Er is sprake van een niet eenduidig verband tussen middelenmisbruik en angst bij jongeren in de midden- en late adolescentie. In dit literatuuroverzicht wordt gekeken naar het verband tussen angst en middelenmisbruik bij adolescenten. De invloed van sociale angst op middelenmisbruik bij adolescenten blijkt af te hangen van de mate van sociale druk. Tevens is gebleken dat dit ook afhangt van de fase van adolescentie waar de jongere zich in bevindt. In het geval van angststoornissen blijkt dat het hebben van een angststoornis zowel jongeren in de late- als in de midden adolescentie beschermt voor middelmisbruik. Tenslotte is gebleken dat het gebruik van middelen als zelfmedicatie bij angstige adolescenten alleen van toepassing is op het moment dat er sprake is van een comorbide depressie of wanneer er sprake is van een zeer sombere kijk op het leven of zelfs suïcidaliteit. Deze bevindingen kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van effectievere interventie- en preventie strategieën voor middelenmisbruik bij adolescenten.

1. De Invloed van Angst bij Adolescenten op de Ontwikkeling van Middelenmisbruik.

Van de 18- tot 24-jarige Nederlandse jeugd heeft 24,6 procent ooit last gehad van een middelenstoornis (Nederlands Jeugd Instituut, 2010). Het gaat daarbij om misbruik van of verslaving aan alcohol- of drugs. Alcoholmisbruik komt het meeste voor: 18 procent van deze leeftijdsgroep heeft zich ooit overgegeven aan alcoholmisbruik. Door de ouders wordt vaak gesuggereerd dat middelenmisbruik onder de leeftijd van achttien jaar niet of nauwelijks voorkomt. Het hebben van een psychiatrische stoornis wordt genoemd als zijnde een belangrijke risicofactor voor de ontwikkeling van middelenmisbruik bij adolescenten.

Uit een groot aantal studies met adolescenten is gebleken dat hogere niveaus van externaliserende problematiek gerelateerd zijn aan meer middelenmisbruik (Costello, 2007). In het geval van onderzoeken naar het verband tussen internaliserende problematiek en middelenmisbruik zijn de resultaten echter niet eenduidig. Bij dit laatste is een onderscheid te maken tussen twee gebieden van onderzoek. Het eerste gebied is de ontwikkelingsrelatie tussen internaliserende stoornissen en middelenmisbruik. In het tweede gebied gaat het om de gezamenlijke factoren die het risico van de comorbiditeit tussen internaliserende stoornissen en middelenmisbruik bij jongeren verhogen.

De discrepantie in de resultaten van de onderzoeken naar internaliserende problematiek en middelenmisbruik hebben vooral te maken met betrekking tot het eerste gebied van onderzoek, namelijk de ontwikkelingsrelatie tussen internaliserende stoornissen en middelenmisbruik (Saraceno, Munafo, Heron, Craddock, & van den Bree, 2009). Zo kwam onder andere uit het onderzoek van Lansford, Erath, Yu, Pettit, Dodge, en Bates (2008) met jongeren in de late adolescentie naar voren, dat het hebben van een depressie geassocieerd is met de ontwikkeling van middelenmisbruik. Dit bleek echter niet in het geval van angststoornissen. Uit onderzoeken met betrekking tot het tweede gebied van onderzoek, de gezamenlijke factoren die het risico van de comorbiditeit tussen internaliserende stoornissen

en middelenmisbruik bij jongeren verhogen, zijn echter wel eenduidige resultaten gebleken (Saraceno et al., 2009). Gerapporteerd is dat er een overlap bestaat tussen zowel niet-genetische factoren van invloed als genetische factoren van invloed bij beiden trekken. Zo is onder andere gebleken dat er een positieve relatie bestaat tussen een laag opleidingsniveau van de ouders en de ontwikkeling van internaliserende problematiek en van middelenmisbruik bij adolescenten. Tevens is gebleken dat kinderen van aan alcoholverslaafde ouders een grotere kans hebben om zowel internaliserende- als verslavingsproblematiek te ontwikkelen. Een andere belangrijke bevinding is dat een aantal genen geassocieerd kunnen worden met zowel de ontwikkeling van internaliserende problematiek als de ontwikkeling van alcoholmisbruik. In het geval van adolescenten is het aantal studies naar deze relatie echter nog zeer beperkt. Om hier meer verdieping in aan te brengen is vervolgonderzoek noodzakelijk. In dit literatuuroverzicht zal de focus liggen op het eerste gebied van onderzoek, namelijk de ontwikkelingsrelatie tussen internaliserende stoornissen en middelenmisbruik bij jongeren.

In de literatuur komen er veelvuldig twee theorieën naar voren die mogelijk de discrepantie in de ontwikkelingsrelatie tussen internaliserende stoornissen en middelenmisbruik verklaren (Lansford et al., 2008). De eerste theorie is de zelfmedicatietheorie (Khantzian, 1985, aangehaald in Lansford et al., 2008). Deze houdt in dat personen die depressief, angstig of beiden zijn een poging kunnen doen om hun negatieve emoties te verminderen door middel van middelenmisbruik. Dit om zichzelf meer ontspannen te voelen. Deze theorie kan een positieve relatie voorspellen tussen hogere niveaus van internaliserende problematiek en meer middelenmisbruik. De tweede theorie is de risicovermijdingtheorie (Wills, Windle, & Cleary, 1998, aangehaald in Lansford et al., 2008). Deze houdt in dat hogere niveaus van internaliserende problematiek gerelateerd zijn aan minder middelenmisbruik. Dit omdat personen die angstig zijn sneller geneigd zijn om

risico's te vermijden, inclusief het gebruik van middelen, en minder geneigd zijn om zich te begeven in sociale situaties die het middelenmisbruik bevorderen.

Volgens King, Iacono en McGue (2004) verklaart de zelfmedicatietheorie beter de ontwikkelingsrelatie tussen depressie en middelenmisbruik bij adolescenten dan de ontwikkelingsrelatie tussen angst en middelenmisbruik bij adolescenten. In het geval van angstige adolescenten zou juist de risicovermijdingtheorie van toepassing zijn. Het is echter relevant om rekening te houden met de verschillende fasen van de adolescentie (Puber en Co, 2011). Dit omdat de verschillende fasen in de adolescentie gekenmerkt worden door verschillen ideeën en behoeften van de adolescent. De eerste periode is de midden adolescentie, 14 tot 16 jaar, waarin de nadruk ligt op experimenteren, risico's nemen, graag een gevoel van sensatie willen beleven en het niet kijken naar de gevolgen en consequenties van gedrag. De tweede periode is de late adolescentie, 16 tot 22 jaar, waarin de hersenen tot rijping zijn gekomen en de adolescenten rekening gaan houden met de emotionele- en sociale gevolgen van hun gedrag. Tevens wordt er in deze periode meer gekeken naar de lange termijn effecten, is de adolescent in staat om weloverwogen beslissingen te maken en kan de adolescent een betere weerstand bieden tegen sociale druk (Puber en Co, 2011). Uit de resultaten van het onderzoek van Lansford et al. (2008) bleek inderdaad dat de risicovermijdingtheorie van toepassing is op adolescenten met een angststoornis. Het ging in deze studie echter om jongeren in de late adolescentie. De mogelijkheid bestaat dat de risicovermijdingtheorie niet van toepassing is op angstige jongeren in de midden adolescentie. Dit omdat deze periode juist gekenmerkt wordt door experimenteren, risico's nemen, graag een gevoel van sensatie willen beleven en het niet kijken naar de gevolgen en consequenties van gedrag.

Relevant is om te onderzoeken wat de werkelijke associatie is van angst met middelenmisbruik met betrekking tot de verschillende fasen van de adolescentie. Dit om een

beter inzicht te krijgen in de manieren waarop interventie- en preventie strategieën voor middelenmisbruik effectiever kunnen worden aangeboden aan jongeren met internaliserende problematiek. In dit literatuuroverzicht staat dan ook de vraag centraal of het angstig zijn een beschermende factor is voor de ontwikkeling van middelenmisbruik bij jongeren in zowel de midden- als in de late adolescentie.

In de eerste paragraaf wordt het verband tussen middelenmisbruik en sociale angst besproken. In de tweede paragraaf wordt het verband tussen angststoornissen en middelenmisbruik besproken. Ten slotte zal in de derde paragraaf besproken worden wat het verband is tussen comorbide angststoornissen en middelenmisbruik.

2. Sociale Angst en Middelenmisbruik.

Volgens de risicovermijdingtheorie zijn angstige adolescenten sneller geneigd om het gebruik van middelen en de sociale situaties die het middelengebruik bevorderen te vermijden. Het zou hierbij specifiek gaan om jongeren in de late adolescentie. Het in deze fase kenmerkende ‘rekening houden met de emotionele- en sociale gevolgen van het gedrag’ blijkt in het geval van sociale angst hiermee in verband te staan (Lewis, Hove, Whiteside, Lee, Kirkeby, Oster-Aaland, Neighbors, & Larimer, 2008). In deze studie bestond de steekproef uit studenten in de late adolescentie. Middels vragenlijsten werden deelnemers informatie gevraagd over hun drinkgewoontes en mate van sociale angst. Uit de resultaten bleek dat de studenten met een hoger niveau van sociale angst minder alcohol dronken dan hun medestudenten. Tevens vermeden zij juist sociale situaties om het te moeten drinken van alcohol te voorkomen. De onderzoekers concludeerden dat het sociaalangstig zijn een beschermende factor is voor studenten bij de ontwikkeling van alcoholmisbruik. Dit zou te maken hebben met het feit dat een sociaalangstige student een grote angst bezit zich niet gepast te gedragen door het alcoholgebruik en dit dan ook liever te vermijden. Volgens de

onderzoekers is de universiteit een omgeving waarin de studenten in een snel tempo een sociale- en psychologische ontwikkeling doormaken en waar in sociale situaties vaak alcohol gedronken wordt. Hierdoor is de kans groter dat het alcohol drinken door sociaalangstige studenten vermeden wordt dan dat deze alcohol misbruiken.

Dat de risicovermijdingtheorie in het geval van sociale angst bij jongeren in de late adolescentie specifiek van toepassing is op situaties waarin de sociale druk om alcohol te drinken, en dus ook de bijbehorende angst, het grootst is blijkt onder andere uit de resultaten van het onderzoek van Thomas, Randall en Carrigan (2003). In deze studie bestond de steekproef eveneens uit jongeren in de late adolescentie. Middels vragenlijsten werden de deelnemers ingedeeld in een sociaalangstige- en een niet-sociaalangstige groep. Vervolgens werd de groepen middels vragenlijsten informatie gevraagd over hun drinkgewoontes en mate van sociale angst. In tegenstelling tot de sociaalangstige groep studenten (Lewis et al., 2008), kwam uit deze studie naar voren dat de sociaal angstige groep alcohol juist gebruikten om zich comfortabeler te voelen in sociale situaties, sociale situaties vermeden op de momenten dat er geen alcohol voorhanden was en dat deze groep zich minder angstig voelde op het moment dat zij alcohol hadden gedronken. De onderzoekers concludeerden dat sociaalangstige adolescenten in de late adolescentie opzettelijk alcohol misbruiken om om te kunnen gaan met diens sociale angsten.

Tevens blijkt de risicovermijdingtheorie ook niet van toepassing te zijn op het gedrag van sociaalangstige jongeren in de midden adolescentie (Blumenthal, Leen-Feldner, Frala, & Badour, 2010). In deze studie werd middels vragenlijsten aan adolescenten in de midden adolescentie informatie gevraagd over hun drinkgewoontes en mate van sociale angst. Hierbij bleek dat de sociaal angstige groep alcohol gebruikte om zich comfortabeler te voelen in sociale situaties. De onderzoekers concludeerden dat angstige jongeren in de midden adolescentie alcohol misbruikten om diens sociale angst te kunnen hanteren.

Uit de voorgaande resultaten blijkt dat in het geval van studenten in de late adolescentie sociale angst een beschermende factor is voor alcoholmisbruik. Op het moment dat de sociale druk om te drinken minder groot is voor jongeren in de late adolescentie kan het sociaalangstig zijn juist positief geassocieerd worden met alcoholmisbruik. Tevens blijkt dat in het geval van jongeren in de midden adolescentie het sociaalangstig zijn ook positief geassocieerd kan worden met middelenmisbruik.

Op het moment dat er sprake is van een grote sociale druk, oftewel waarbij de ervaren angst het grootst is, is het sociaalangstig zijn een beschermende factor voor middelenmisbruik bij adolescenten in de late adolescenten. Dit gegeven zou de verschillende bevindingen kunnen verklaren tussen de jongeren in de late adolescentie en in de midden adolescentie. De mogelijkheid bestaat dat er in beiden groepen geen relatie wordt gevonden tussen angst en middelenmisbruik wanneer er sprake is van een hoge mate van angst, oftewel van een angststoornis. In de volgende paragraaf zal dit verder worden uitgewerkt.

3. Angststoornissen en Middelenmisbruik.

Het hebben van een angststoornis blijkt van een niet-predictieve waarde te zijn voor de ontwikkeling van middelenmisbruik bij jongeren in de late adolescentie (Crum & Pratt, 2001). In deze follow-up studie van ruim 12 jaar bestond de steekproef bij aanvang uit deelnemers in de late adolescentie. Door middel van diagnostische interviews werden de deelnemers gediagnosticeerd met een angststoornis informatie gevraagd over hun mate van sociale angst en hun drinkgewoontes. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat er geen positieve relatie bestaat tussen het hebben van een sociale fobie en de ontwikkeling van alcoholmisbruik onder adolescenten. De onderzoekers concludeerden dat het hebben van een sociale fobie als bescherming werkt voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Dit zou vooral te maken hebben met het feit dat individuen met een sociale fobie angst opwekkende sociale situaties

vermijden. Een alternatieve verklaring hiervoor zou echter zijn dat een sociale fobie zich vroeg in iemands leven ontwikkelt, waardoor er vroeger wordt ingegrepen en het risico op de ontwikkeling van middelenmisbruik aanzienlijk wordt verkleind (Crum et al. 2001).

Een belangrijke aanvulling op het bovenstaande blijkt uit de resultaten van het onderzoek van Lopez, Turner en Saavedra (2005). In deze studie werd de relatie tussen zowel comorbide als niet-comorbide angststoornissen en de ontwikkeling van alcoholmisbruik onderzocht. De steekproef bestond eveneens uit jongeren in de late adolescentie. Door middel van een diagnostisch interview werden de deelnemers gediagnosticeerd met een angststoornis informatie gevraagd over hun mate van angst en hun drinkgewoontes. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het verband tussen niet-comorbide angststoornissen en de ontwikkeling van alcoholmisbruik volledig te wijten was aan de aanwezigheid van een posttraumatische stressstoornis (PTSS). Op het moment dat er gecontroleerd werd voor een PTSS had een niet-comorbide angststoornis geen predictieve waarde meer voor alcoholmisbruik. De onderzoekers concludeerden dat er geen positieve relatie bestaat tussen niet-comorbide angststoornissen en de ontwikkeling van middelenmisbruik bij adolescenten met uitzondering van PTSS. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat het in het geval van PTSS meer gaat om de traumatische herinneringen van iemand en niet zozeer om de angst die voortkomt uit het zich bevinden in sociale situaties.

In het geval van jongeren in de midden adolescentie is er sprake van een discrepantie in de relatie tussen het hebben van een angststoornis en de ontwikkeling van middelenmisbruik. Zo blijkt uit het onderzoek van Fröjd, Ranta, Kaltiala-Heino, en Marttunen (2011) dat het hebben van een angststoornis van een niet-predictieve waarde is in het geval van jongeren in de midden adolescentie. In deze follow-up studie van twee jaar werd door middel van diagnostische interviews het verband vastgesteld tussen angststoornissen en alcoholmisbruik bij jongeren in de midden adolescentie. Uit het onderzoek kwam naar voren

dat het hebben van een sociale fobie in de midden adolescentie de adolescenten beschermt voor de ontwikkeling van alcoholmisbruik. Tevens is gebleken dat het hebben van een gegeneraliseerde angststoornis in combinatie met een depressie adolescenten juist kwetsbaar maakt voor alcoholmisbruik. De onderzoekers concludeerden dat het hebben van een niet-comorbide angststoornis jongeren in de midden adolescentie bescherming biedt voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Het hebben van een angststoornis in combinatie met een depressie zou juist het risico op de ontwikkeling van middelenmisbruik verhogen.

Echter op het moment dat het gaat om een land waar de grens voor legaal alcohol drinken bij de leeftijd van 16 jaar ligt blijkt er wel een positieve relatie te bestaan tussen het hebben van een niet-comorbide angststoornis en de ontwikkeling van middelenmisbruik bij jongeren in de middenadolescentie (Zimmermann, Wittchen, Höfler, Pfister, Kessler, & Lieb, 2003). In deze follow-up studie van vier jaar werd door middel van diagnostische interviews het verband vastgesteld tussen angststoornissen en alcoholmisbruik bij jongeren in de midden adolescentie. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het hebben van een sociale fobie in de midden adolescentie een goede predictor is voor de ontwikkeling van alcoholmisbruik. De onderzoekers concludeerden dat er in dit onderzoek een positieve relatie bestaat tussen sociale angst en de ontwikkeling van middelenmisbruik bij de jongeren in de midden adolescentie doordat in Duitsland de grens voor legaal alcohol drinken bij de leeftijd van 16 jaar ligt. In het geval van het onderzoek van Fröjd et al. (2011) ging het om Finse jongeren, waar deze grens bij de leeftijd van 18 jaar ligt.

Uit de voorgaande resultaten blijkt dat het hebben van een angststoornis jongeren in de late adolescentie beschermt voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Dit met uitzondering van het hebben van een posttraumatische stressstoornis. In het geval van jongeren in de midden adolescentie blijkt het hebben van een angststoornis ook een bescherming te bieden voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Echter in een land waar

de legale leeftijdsgrens voor alcoholconsumptie 16 jaar is, blijkt een angststoornis wel van predictieve waarde voor de ontwikkeling van middelenmisbruik in de midden adolescentie. Een andere belangrijke bevinding is dat in het geval van jongeren in de late adolescentie er wel een relatie bestaat tussen de ontwikkeling van middelenmisbruik en het hebben van een angststoornis op het moment dat er sprake is van een comorbide depressie.

De mogelijkheid bestaat dat op het moment dat er vooral sprake is van een comorbide angststoornis de jongeren in zowel de midden- als late adolescentie toe gaan geven aan middelenmisbruik als zelfmedicatie. De volgende paragraaf zal hier verder op ingaan.

4. Comorbide Angststoornissen en Middelenmisbruik.

Volgens de zelfmedicatietheorie kunnen personen die depressief of angstig zijn een poging doen om hun negatieve emoties te verminderen door middel van middelenmisbruik. Gesuggereerd wordt dat deze theorie de ontwikkelingsrelatie tussen angst en middelenmisbruik bij adolescenten niet zou kunnen verklaren. Uit de resultaten van het onderzoek van Bolton, Robinson en Sareen (2008) blijkt echter dat jongeren in de late adolescentie vaker alcohol als zelfmedicatie gebruiken op het moment dat er sprake is van een comorbide angststoornis dan wanneer hier geen sprake van is. Aan de hand van een diagnostisch interview werd aan de deelnemers gediagnosticeerd met een stemmingsstoornis informatie gevraagd met betrekking tot het gebruik van alcohol als zelfmedicatie. Uit het onderzoek kwam naar voren dat het gebruik van alcohol als zelfmedicatie bij adolescenten met een stemmingsstoornis vaker voorkomt op het moment dat er sprake is van een comorbide angststoornis dan wanneer er sprake is van een niet-comorbide angststoornis. De onderzoekers concludeerden dat er een belangrijke positieve relatie bestaat tussen het gebruik van alcohol als zelfmedicatie en het hebben van een depressie, en de daarbij horende depressieve gevoelens, met een comorbide angststoornis bij jongeren in de late adolescentie.

De bevindingen dat depressieve gevoelens de positieve relatie tussen angststoornissen en middelenmisbruik verklaren worden bevestigd door de het onderzoek van Robinson, Sareen, Cox en Bolton (2009). In deze studie bestond de steekproef eveneens uit jongeren in de late adolescentie. Aan de hand van een diagnostisch interview werd aan de deelnemers gediagnosticeerd met een angststoornis informatie gevraagd met betrekking tot het gebruik van alcohol als zelfmedicatie en diens kwaliteit van leven. Er werd een correlatie gevonden tussen zelfmedicatie, mate van therapie zoeken en een lagere mentale gezondheidgerelateerde kwaliteit van leven. Het gebruik van alcohol als zelfmedicatie komt vaker voor onder adolescenten met een angststoornis die een in een hoge mate therapie zoeken en een zeer lage mentale gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven ervaren. Dit in tegenstelling met adolescenten met een angststoornis die geen alcohol gebruiken als zelfmedicatie. De onderzoekers concludeerden dat het hebben van een angststoornis vergezeld met een zeer sombere kijk op het leven van een zeer predictieve waarde is voor de ontwikkeling van middelenmisbruik bij jongeren in de late adolescentie.

De bovenstaande bevindingen blijken ook van toepassing te zijn op jongeren in de midden adolescentie (Bolton, Cox, Clara &, Sareen, 2006). In deze studie bestond de steekproef uit zowel jongeren in de midden adolescentie als in de late adolescentie. Aan de hand van een diagnostisch interview werd aan de deelnemers gediagnosticeerd met een angststoornis informatie gevraagd met betrekking tot het gebruik van alcohol als zelfmedicatie. Uit het onderzoek kwam naar voren dat het gebruik van alcohol als zelf-medicatie vooral geassocieerd kan worden met comorbide angststoornissen en suïcidaliteit. De onderzoekers concludeerden dat zowel het hebben van een zeer sombere kijk op het leven als het hebben van een comorbide angststoornis het risico op de ontwikkeling van middelenmisbruik bij zowel jongeren in de midden- als in de late adolescentie vergroten.

Uit de voorgaande resultaten blijkt dat het gebruik van middelen als zelfmedicatie bij angststoornissen alleen positief geassocieerd kan worden op het moment dat er sprake is van een comorbide angststoornis of wanneer er sprake is van een zeer sombere kijk op het leven of zelfs suïcidaliteit. Dit geldt voor zowel jongeren in de midden- als in de late adolescentie.

5. Conclusie

Sociale angst blijkt in het geval van studenten in de late adolescentie een beschermende factor te zijn voor middelenmisbruik. Op het moment dat de sociale druk om te drinken minder groot is voor jongeren in de late adolescentie kan het sociaalangstig zijn juist positief geassocieerd worden met middelenmisbruik. Dit blijkt ook van toepassing te zijn op jongeren in de midden adolescentie. In het geval van angststoornissen blijkt dat het hebben van een angststoornis jongeren in de late adolescentie beschermt voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Dit met uitzondering van het hebben van een posttraumatische stressstoornis. In het geval van jongeren in de midden adolescentie blijkt het hebben van een angststoornis ook een bescherming te bieden voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Echter in het geval van een land waar de legale leeftijdsgrens voor alcoholconsumptie 16 jaar is, is een angststoornis wel van predictieve waarde voor de ontwikkeling van middelenmisbruik in de midden adolescentie. Tenslotte is gebleken dat het gebruik van middelen als zelfmedicatie bij angststoornissen alleen van toepassing is op het moment dat er sprake is van een comorbide depressie of wanneer er sprake is van een zeer sombere kijk op het leven of zelfs suïcidaliteit. Dit gegeven geldt voor zowel jongeren in de midden- als in de late adolescentie.

Uit de bovenstaande bevindingen blijkt hoe complex de relatie is tussen angst en middelenmisbruik. Vooral gezien de kenmerken van de verschillende fasen van de adolescentie wordt het lastig gemaakt om tot een eenduidig antwoord te komen op de vraag

wat de relatie is tussen angst en de ontwikkeling van middelenmisbruik bij jongeren in de midden- en late adolescentie. Gezien de resultaten kan in ieder geval aangenomen worden dat vooral de angstige jongeren in de midden adolescentie een belangrijke risicogroep vormen bij de ontwikkeling van middelenmisbruik.

Een van de punten van kritiek is dat er in vervolgonderzoeken meer aandacht besteed zou kunnen worden aan de leeftijdsgrens voor legaal alcoholgebruik in de verschillende landen. Zo is het onderzoek van Bolton, Cox, Clara en Sareen (2006) uitgevoerd in Amerika. In Amerika ligt de leeftijdsgrens voor legaal alcoholgebruik bij de leeftijd van 21 jaar. Mogelijk worden er andere resultaten gevonden bij de jongeren in de midden adolescentie op het moment dat deze leeftijdsgrens bij 16 jaar ligt. Een tweede punt van kritiek is dat er rekening gehouden moet worden met het feit dat een sociale fobie vroeg in het leven ontstaat waardoor er vroeg ingegrepen kan worden door middel van therapie. Dit zou de oorzaak kunnen zijn van de niet-predictieve waarde van een sociale fobie voor de ontwikkeling van middelenmisbruik. Tevens is een belangrijk punt dat het in de beschreven onderzoeken vooral om alcoholmisbruik ging. Mogelijk laten onderzoeken naar de relatie tussen angst en drugsgebruik hele ander resultaten zien. Dit zou dan vooral te maken hebben met het feit dat er in heel veel landen een zeer actief antidrugsbeleid heerst. Tenslotte zou een er in vervolgonderzoek een combinatie gemaakt kunnen worden tussen de twee paden van onderzoek met betrekking tot het verband tussen internaliserende problematiek en de ontwikkeling van middelenmisbruik bij adolescenten. Zoals in de inleiding beschreven is er gebleken dat bepaalde genen verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van zowel internaliserende problematiek als voor de ontwikkeling van alcoholmisbruik (Saraceno et al. 2009). Ter aanvulling bij dit gegeven is uit onderzoek gebleken dat genetische factoren verantwoordelijk zijn voor de variatie in de vroege start van het gebruik van alcohol bij adolescenten (Poelen, Derks, Engels, van Leeuwe, Scholte, Willemsen, & Boomsma, 2008).

Door in vervolgonderzoek de focus te leggen op de genetische invloeden in combinatie met het onderscheid te maken tussen de twee groepen van adolescentie, kan er mogelijk een nog duidelijker beeld geven worden met betrekking tot het verband tussen internaliserende problematiek en de ontwikkeling van middelenmisbruik bij adolescenten.

Ondanks de niet eenduidige resultaten van dit literatuuroverzicht met betrekking tot de twee groepen adolescenten, is in ieder geval duidelijk dat vooral de angstige jongeren in de midden adolescentie goed in de gaten gehouden moeten worden. In de start van het aanbieden van effectievere interventie- en preventie strategieën in de strijd tegen middelenmisbruik, is het belangrijk om bij de ouders van de adolescenten te beginnen. Dit vooral omdat volgens de ouders middelenmisbruik niet of nauwelijks voorkomt bij jongeren in de leeftijd van onder de 18 jaar, een idee dat zeker een poging tot verandering waard is.

Literatuurlijst

Blumenthal, H., Leen-Feldner, E. W., Frala, J. L., Badour, C. L., & Ham, L. S. (2010). Social Anxiety and Motives for Alcohol Use Among Adolescents. *Psychology of Addictive Behaviors, 24,* 529-534.

Bolton, J. M., Cox, B., Clara, I., & Sareen, J. (2006). Use of alcohol and drugs to self-medicate anxiety disorders in a nationally representative sample. *Journal of Nervous & Mental Disease, 194,* 818-825.

Bolton, J. M., Robinson, J., & Sareen, J. (2008). Self-medication of mood disorders with alcohol and drugs in the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of Affective Disorders, 115,* 367–375.

Costello, E. J. (2007). Psychiatric predictors of adolescent and young adult drug use and abuse: What have we learned? *Drug and Alcohol Dependence, 88,* 97–99.

Crum, R. M., & Pratt, L. A. (2001). Risk of heavy drinking and alcohol use disorders in social phobia : A Prospective Analysis. *American Journal of Psychiatry, 158,* 1693–1700.

Fröjd, S., Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., & Marttunen, M. (2011). Associations of Social Phobia and General Anxiety with Alcohol and Drug Use in A Community Sample of Adolescents. *Alcohol and Alcoholism, 46,* 192–199.

Hofmann, S. G., Richey, J. A., Kashdan, T. B., & McKnight, P. E. (2009). Anxiety disorders moderate the association between externalizing problems and substance use disorders: Data from the National Comorbidity Survey-Revised. *Journal of Anxiety Disorders, 23,* 529–534.

King, S. M., Iacono, W. G., & McGue, M. (2004). Childhood externalizing and internalizing psychopathology in the prediction of early substance use. *Addiction, 99,* 1548–1559.

Lansford, J. E., Erath, S., Yu, T., Pettit, G. S., Dodge, K. A., & Bates, J. E. (2008). The developmental course of illicit substance use from age 12 to 22: links with depressive,

anxiety, and behavior disorders at age 18. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 49,* 877–885.

Lewis, M. A., Hove, M. C., Whiteside, U., Lee, C. M., Kirkeby, B. S., Oster-Aaland, L., Neighbors, C., & Larimer, M. E. (2008). Fitting In and Feeling Fine: Conformity and Coping Motives as Mediators of the Relationship Between Social Anxiety and Problematic Drinking. *Psychology of Addictive Behaviors, 22,* 58–67.

Lopez, B., Turner, R. J., & Saavedra, L. M. (2005). Anxiety and risk for substance dependence among late adolescents/young adults. *Journal of anxiety disorders, 19,* 275-294.

Nederlands Jeugd Instituut. (2010). Dossier Middelenmisbruik en -verslaving. Opgehaald 21 april, 2011 van http://www.jeugdzorg.nl/eCache/DEF/1/11/996.html

Poelen, E. A. P., Derks, E. M., Engels, R. C. M. E., Leeuwe, J. F. J., Scholte, R. H. J., Willemse, G., & Boomsma, D. I. (2008). The Relative Contribution of Genes and Environment to Alcohol Use in Early Adolescents: Are Similar Factors Related to Initiation of Alcohol Use and Frequency of Drinking? *Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 32,* 975-982.

Puber en Co. (2011). Ontwikkeling puberbrein. Opgehaald 21 april, 2011 van http://docenten.puberenco.nl/index.cfm?page=Ontwikkeling+puberbrein

Robinson, J. A., Sareen, J., Cox, B. J., & Bolton, J. M. (2009). Correlates of Self-Medication for Anxiety Disorders Results From the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of Nervous & Mental Disease, 197,* 873–878.

Saraceno, L., Munafo, M., Heron, J., Craddock, N., & VandenBree, M. B. M. (2009). Genetic and non-genetic influences on the development of co-occuring alcohol problem use and internalizing symptology in adolescence: a review. *Addiction, 104,* 1100-1121.

Thomas, S., Randall, C., & Carrigan, M. (2003). Drinking to cope in individuals with social anxiety: A controlled study. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 27,* 1937–1943.

Zimmermann, P., Wittchen, H. U., Höfler, M., Pfister, H., Kessler, R. C., & Lieb, R. (2003). Primary anxiety disorders and the development of subsequent alcohol use disorders: a 4-year community study of adolescents and young adults. *Psychological Medicine, 33,* 1211–1222.